

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2456

Vragen van het lid **Ouwehand** (PvdD) aan de Minister-President over *het aanhoudende gebrek aan de politieke keuzes die nodig zijn om de klimaat- en natuurgroei te bestrijden* (ingezonden 14 maart 2023).

Antwoord van Minister **Jetten** (Klimaat en Energie), mede namens de Minister-President en de Ministers van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en voor Natuur en Stikstof (ontvangen 26 april 2023). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2022–2023, nr. 2151.

Vraag 1

Kun u zich voorstellen dat ontzettend veel mensen zich grote zorgen maken over de klimaatcrisis? Heeft u begrip voor hun wanhoop en boosheid, aangezien het Nederlandse kabinet volstrekt te weinig doet om de klimaatcrisis te bestrijden, terwijl tegelijkertijd de klimaatcrisis steeds ernstiger en onomkeerbare vormen aanneemt?^{1, 2}

Antwoord 1

Het kabinet heeft begrip voor de zorgen van mensen en deelt deze ook. Het laatste IPCC rapport benadrukt nogmaals dat de klimaatcrisis een zeer urgent probleem is en dat we wereldwijd nog te kort schieten om klimaatverandering te beperken tot 1,5 graden opwarming.

De EU en Nederland dragen bij aan de oplossing van het probleem met de ambitieuze, vastgelegde doelen voor 2030 en 2050 en de daarbij behorende maatregelen. Hiermee nemen we onze verantwoordelijkheid en leveren een bijdrage die een stap verder gaat dan dat wat volgens de IPCC wereldwijd gemiddeld nodig is voor een klimaatneutrale samenleving in 2050.

Om te garanderen dat we op koers liggen om de klimaatdoelen te halen, hanteren we een jaarlijkse klimaatwetcyclus op basis van de Klimaatwet. PBL heeft geconstateerd dat we nog niet op koers liggen, daarom zijn er bij voorjaarsnota aanvullende maatregelen aangekondigd waarmee we het doel naar verwachting realiseren.

¹ NOS, 13 september 2022, «Planbureau: klimaatdoelen 2030 nog ver weg». (<https://nos.nl/artikel/2444480-planbureau-klimaatdoelen-2030-nog-ver-weg>)

² RTL Nieuws, 17 februari 2023, «Wetenschappers: mogelijk «noodlottige spiraal» door klimaatcrisis». (<https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/5366421/wetenschappers-noodlottige-spiraal-doom-loop-klimaatcrisis>)

Vraag 2

Wat zegt u tegen burgers en wetenschappers die het Nederlandse kabinet er terecht op aanspreken dat de klimaatdoelen die Nederland zichzelf heeft gesteld niet eens voldoende zijn om zich aan de belofte te houden die Nederland zelf heeft gemaakt met de ondertekening van het Klimaatakkoord van Parijs?³

Antwoord 2

Zie het antwoord bij vraag 1.

Vraag 3

Heeft u gezien dat Nederlandse klimaatwetenschappers al ontzettend lang pleiten voor veel meer actie, maar dat zij het gevoel hebben dat het kabinet hun oproepen telkens naast zich neerlegt?⁴ Wat wilt u tegen deze wetenschappers zeggen?

Antwoord 3

Het beleid van het kabinet, zoals dat nationaal en in Europees kader is vastgesteld, is nadrukkelijk gebaseerd op de inzichten van wetenschappers zoals die in rapporten van het IPCC zijn verwoord. Om de rol van de wetenschap verder te versterken is ook de Wetenschappelijke Klimaatraad ingesteld, waarin Nederlandse wetenschappers het kabinet gevraagd en ongevraagd van wetenschappelijk onderbouwd advies voorzien.

Vraag 4

Erkent u dat de belangrijkste verantwoordelijkheid van het Nederlandse kabinet het beschermen van het welzijn en de gezondheid van de eigen burgers is? Erkent u dat wanneer de aarde steeds verder opwarmt, u deze verantwoordelijkheid niet meer kunt waarmaken?

Antwoord 4

Het kabinet neemt zijn verantwoordelijkheid door een substantiële bijdrage te leveren aan de oplossing van het mondiale klimaatvraagstuk, zowel voor de gezondheid en het welzijn van de huidige als toekomstige generaties. Zie ook antwoord op vraag 1.

Vraag 5

Heeft u er spijt van dat u de ernst van de klimaatcrisis jarenlang heeft gebagatelliseerd?⁵ Erkent u dat draagvlak creëren voor stevige klimaatmaatregelen begint met het schetsen van het eerlijke verhaal over het bovengemiddelde aandeel van Nederland in de klimaatcrisis⁶ en de ernst van de gevolgen voor huidige en toekomstige generaties Nederlanders?⁷

Antwoord 5

Het kabinet neemt de klimaatcrisis zeer serieus. Zoals reeds in antwoord op vraag 1 opgemerkt dragen de EU en Nederland bij aan de oplossing van het probleem met de ambitieuze, vastgelegde doelen voor 2030 en 2050, en de daarbij behorende maatregelen. In het coalitieakkoord heeft het kabinet Rutte IV een ambitieuze inzet geformuleerd op het klimaatbeleid, waarvoor in totaal € 35 miljard is gereserveerd in het Klimaatfonds.

³ VPRO Tegenlicht, 9 juli 2022, «Zijn de Nederlandse klimaatdoelen in lijn met de 1,5°C van Parijs?». (<https://www.vpro.nl/programmas/tegenlicht/lees/artikelen/2022/ernst-jan-kuiper-koolstofbudget-nederlandse-doelen-klimaatakkoord.html>)

⁴ NOS, 6 april 2022, «Klimaatwetenschappers demonstreren in Den Haag: «Ongemakkelijk, maar het moet»». (<https://nos.nl/artikel/2424137-klimaatwetenschappers-demonstreren-in-den-haag-ongemakkelijk-maar-het-moet>)

⁵ AD, 24 april 2019, «Rutte: «Niet doorslaan met klimaat, we moeten lekker kunnen blijven barbecueën»». (<https://www.ad.nl/politiek/rutte-niet-doorslaan-met-klimaat-we-moeten-lekker-kunnen-blijven-barbecueen-aa20bc7a/>)

⁶ NOS, 14 juli 2021, «Klimaatplannen moeten EU koploper maken, Nederland stoot nu bovengemiddeld veel uit». (<https://nos.nl/artikel/2389225-klimaatplannen-moeten-eu-koploper-maken-nederland-stoot-nu-bovengemiddeld-veel-uit>)

⁷ RTL Nieuws, 3 februari 2023, «Delen van Nederland teruggeven aan zee is realistisch toekomstscenario». (<https://www.rtlnieuws.nl/klimaat/artikel/5363015/klimaatverandering-overstromingen-zeespiegel-klimaat-water-zee-nederland>)

Vraag 6

Heeft u door dat niet alleen de klimaatcrisis een groot risico is voor het leefbaar houden van de aarde, maar dat hetzelfde ook geldt voor de natuurcrisis?⁸ Kunt u toelichten hoe vanuit de wetenschap gewezen wordt op de relatie tussen de klimaat- en de natuurcrisis, dat deze crises in essentie met elkaar samenhangen en dat wanneer de natuurcrisis effectief bestreden wordt, we daarmee ook klimaatcrisis bestrijden?⁹

Antwoord 6

Het kabinet is zich bewust dat klimaatverandering en biodiversiteitsverlies twee zeer grote uitdagingen van deze tijd en twee kanten van dezelfde medaille zijn. Het beschermen van biodiversiteit en ecosystemen is van fundamenteel belang. Naast dat gezonde ecosystemen koolstof kunnen vastleggen en vasthouden bieden zij veerkracht tegen klimaatverandering, terwijl klimaatverandering de habitats van soorten aantast en een belangrijke oorzaak is van het verlies aan biodiversiteit. Klimaatverandering en biodiversiteitsverlies hebben ook dezelfde grondoorzaken die verband houden met niet-duurzame consumptie- en productiewijzen. Met het verlies aan biodiversiteit verliezen we niet alleen de natuur, maar ook een deel van onze beste verdediging tegen klimaatverandering. Dit blijkt ook uit recente IPCC en IPBES-rapporten.

Vraag 7

Heeft u door dat naast enorme fossiele industrie ook de wereldwijde veehouderij voor een heel groot deel verantwoordelijk is voor de uitstoot van broeikasgassen?¹⁰ Bent u ervan op de hoogte dat Frankrijk op dit moment van het jaar al met enorm droogte kampt en dat Franse boeren de noodklok luiden?¹¹ Heeft u eigenlijk door dat dit soort problemen steeds vaker, ook in Nederland, zullen voorkomen?

Antwoord 7

Het kabinet is zich bewust dat ook de uitstoot van broeikasgassen uit landbouw en voedselsystemen wereldwijd bijdragen aan klimaatverandering. Deze zijn deels afkomstig uit de veehouderij, maar ook uit ontbossing voor nieuwe landbouwgrond. Landbouw en voedselsystemen wereldwijd worden tevens getroffen door de gevolgen van klimaatverandering. Klimaatverandering heeft onder andere (extreme) droogte, wateroverlast en verzilting tot gevolg. Ook Europa en Nederland hebben met deze gevolgen te maken. Om die reden ondersteunen en stimuleren we in Nederland agrariërs, mede-overheden en ketenpartijen om de land- en tuinbouw weerbaarder te maken met onder meer het Actieprogramma klimaatadaptatie landbouw. We passen daarbij de drie adaptatiestrategieën gericht op optimaliseren, meebewegen en transformeren toe. In debrief van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit aan uw Kamer van 7 juli 2022¹² bent u geïnformeerd over de inzet voor een klimaatadaptieve landbouw in de komende vier jaar (2023–2027).

Vraag 8

Erkent u dat op een aarde die steeds verder opwarmt de landbouw als een van de eerste sectoren zwaar zal worden getroffen, onder meer omdat door droogte en verwoestijning steeds minder plekken geschikt zullen zijn voor het verbouwen van voedsel, waardoor voedseltekorten zullen oplopen en voedselprijzen zullen stijgen? Begrijpt u dat dit mogelijk tot grote migratiestromen kan leiden?

⁸ De Wereld Morgen, 21 januari 2022, «De vergeten crisis van onze biodiversiteit». (<https://www.dewereldmorgen.be/artikel/2022/01/21/de-vergeten-crisis-van-onze-biodiversiteit/>)

⁹ Volkskrant, 19 mei 2020, «Hoe de natuur zelf het klimaat kan redden». (<https://www.volkskrant.nl/kijkverder/v/2020/natuurherstel-redt-ook-het-klimaat--v386033/>)

¹⁰ The Guardian, 9 november 2022, «There's one big subject our leaders at Cop27 won't touch: livestock farming». (https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/nov/09/leaders-cop27-livestock-farming-carbon-budget-governments?CMP=share_btn_link)

¹¹ NRC, 3 maart 2023, «Ook in de winter wordt Frankrijk geteisterd door droogte, «alle seinen staan op rood»». (<https://www.nrc.nl/nieuws/2023/03/03/droogte-is-in-frankrijk-geen-zomerprobleem-meer-a4158573>)

¹² Kamerstuk 35 925-XIV, nr. 159.

Antwoord 8

Het kabinet is bekend met het feit dat de landbouw getroffen wordt door de gevolgen van klimaatverandering en maakt zich hier zorgen over. Zoals de recente IPCC rapporten aangeven zorgt klimaatverandering in sommige regio's voor een verminderde voedselproductie en worden miljoenen mensen blootgesteld aan acute voedselonzekerheid en verminderde waterzekerheid door toenemende weer- en klimaatextremen. Elke toename van de opwarming van de aarde zal de risico's vergroten. Of klimaat gerelateerde voedselonzekerheid op zichzelf tot grote migratiestromen leidt, is afhankelijk van de lokale context en responsmechanismen, in samenhang met andere factoren die mensen doen beslissen om hun woongebied al dan niet te verlaten.

Vraag 9

Bent u persoonlijk bezorgd over de steeds groter wordende klimaatcrisis? Voelt u – even los van uw politieke verantwoordelijkheid – de dreiging van de klimaat- en natuurrisis als iets dat u in uw persoonlijke leven ook echt kan raken? Kunt u daarop reflecteren?

Antwoord 9

Het kabinet neemt de klimaatcrisis zeer serieus. De gevolgen ervan raken iedereen in Nederland (en daarbuiten) en zijn ook in onze omgeving merkbaar. De Minister-President en ik beantwoorden deze Kamervragen vanuit onze formele rol en niet vanuit de persoonlijke levenssfeer.